

COMPLETE TRANSFORMATIE, VERNIEUWING EN RENOVATIE FRYSKE AKADEMY

Licht bevordert ontmoeting en interactie

"Door één snede in het plafond en de nok van het dak te maken en van hieruit daglicht binnen te brengen, verandert de donkere introverte centrale ruimte van de voormalige Noorderkerk in een open, heldere binnenruimte en bevordert de lichtinval ontmoeting en interactie, energie-efficiëntie in een open werksfeer voor de flexibele studie-, werk- en overlegplekken in de middenzone." Zie hier het effect van een VELUX Modulaire Lichtstraat in de Fryske Akademy in Leeuwarden

En die snede werd aangebracht tijdens de ingrijpende verbouwing en restauratie van de Fryske Akademy in Leeuwarden, het onderzoeksinstituut naar de Friese taal, cultuur, geschiedenis en samenleving dat verbonden is aan de Koninklijke Nederlandse Akademie voor Wetenschappen. Hoofd algemene zaken Jos Tjalsma: “Het is nu prachtig met veel licht, maar oorspronkelijk waren we gevestigd in het monumentale Coulonhûs. In de loop van de tijd was dit instituut met monumentale woonhuizen steeds weer provisorisch uitgebreid, waardoor een kruip door sluip door situatie met verschillende trapgangen was ontstaan. We hadden drie koffiepunten en iedereen zat in kleine groepjes ergens in het gebouw te werken zonder logische samenhang. Dat vormde de representatieve huisvesting van de Fryske Akademy en het was voor iedereen duidelijk dat die situatie op termijn niet houdbaar was. Het was niet efficiënt, logistiek slecht, had te veel meters en kende behoorlijk wat achterstallig onderhoud. Het was ook zonde van al de prachtige elementen in de gebouwen, die vaak niet meer zichtbaar waren omdat er gips- of hardboardplaten voor zaten. Belangrijk; het was voor de samenhang en daarmee voor de kwaliteit van ons werk ook niet goed meer.”

COMPLEXE OPGAVE

Architect Jo Janssen stond voor een complexe opgave: “Het transformatieproces moest meer openheid en synergie genereren tussen de verschillende werkgroepen, meer identiteit toevoegen en de toegankelijkheid voor het publiek te vergroten. De kunst was een integrale ruimtelijk-functionele oplossing te vinden, met als uitdaging het inpassen van een nieuwbouwprogramma binnen het historische weefsel van Leeuwarden. Een inwendige ruimtelijke transformatie van het hoekpand tot centrale entree-

“De mogelijkheden die de modulaire lichtstraat ons geboden heeft, hebben we benut om het inwendige van de Noorderkerk te transformeren”

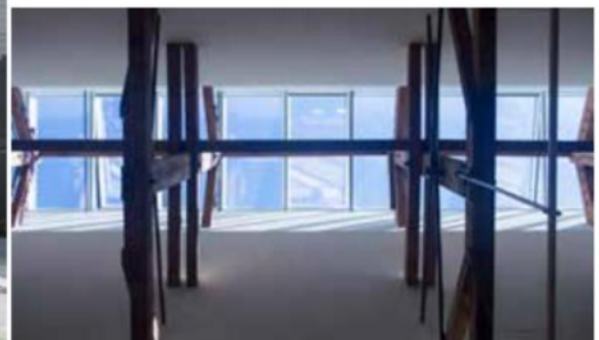
hal, maakte het mogelijk om hier, gebruikmakend van de schuin weglopende gevel, een ogenschijnlijk vrijstaand entreegebouwen te maken en in de gevellijn van het uit 1713 daterende Coulonhûs te plaatsen. Hierdoor is er een nieuwe hoofdingang gerealiseerd op de hoek van de Groeneweg en de Doelestraat. Door die ingrepen konden de monumentale panden weer hun representatieve functie vervullen en ruimtelijk-functioneel werden de verschillende historische gebouwen door één ingreep rondom de centrale hof met elkaar verbonden.” Jos knikt: “Door die ingrepen konden we de Noorderkerk functioneel behouden en transformeren. Eerst was daar namelijk de parkeergarage bedacht, die met meerdere partijen zou worden gedeeld. Het congres- en studiecentrum It Aljemint is compleet gestript en verbouwd tot kantoorruimte. Het rijk gestileerde interieur van het Coulonhûs is in de oorspronkelijke staat teruggebracht.” Jo: “Door de te openen delen konden we gebruik maken van de hoogte van het gebouw en de ruimte. De ingreep en de mogelijkheden die de modulaire lichtstraat van VELUX ons geboden heeft, hebben we dankbaar kunnen benutten om het inwendige van de Noorderkerk te transformeren naar een ruimtelijk, boeiend studielandschap. De werking van zo’n complete lichtstraat is geweldig; de straat verlicht op natuurlijke wijze het centrale gedeelte van het gebouw. De modulaire lichtstraten zijn ook op andere vlakken ingezet. Op een hele efficiënte en esthetisch fraaie wijze kun je zo in ruimten natuurlijk daglicht creëren.”

DRIE ONDERDELEN

De transformatie bestaat in totaal uit drie onderdelen, legt Jos uit: “In 2009 werd het budget bepaald en dat was aan de krappe kant. Nadat de financiering rond was konden we in 2014 aanbesteden, net voor de krapte op de markt. De restauratie van het rijksmonument was een onbekende en daar hebben we ons laten leiden door een eerder kostenoverzicht. Gaandeweg het werk zijn in bouwteams de werkzaamheden verricht. We zijn begonnen met de oude Noorderkerk, It Aljemint, dat van binnen gestript en opnieuw opgebouwd is. De voormalige kerk was zo’n elf centimeter verzakt. Voorheen was het een congres- en studiecentrum, nu worden er onderzoekswerkplekken van de Fryske Akademy in

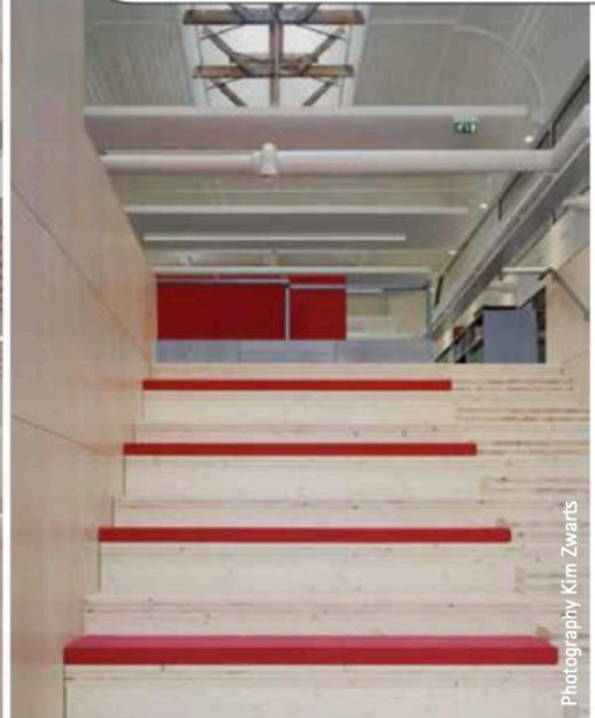
Photography Kim Zwarts

Photography Kim Zwarts

Photography Kim Zwarts

PROJECTINFORMATIE

Opdracht

Renovatie/vernieuwbouw Fryske Akademy

Opdrachtgever

Fryske Akademy Leeuwarden

ArchitectJo Janssen Architecten, Maastricht
(Jo Janssen, Arabella El Ginawy)**Licht**

VELUX modulaire lichtstraten

Bouwdirectie

Project en Bouwmanagement Giezen, Assen

Aannemer

Bouwgroep Dijkstra Draisma

Oplevering

April 2016

gevestigd. Het tweede deel is nieuwbouw. 'Dat hebben we opgebouwd uit een stalen skelet met hout-skeletbouwelementen. Het derde deel, de restauratie van het monumentale delen van het Coulonhûs, is door gespecialiseerde restaurateurs uitgevoerd. Daarnaast hebben we een aantal duurzaamheidsmaatregelen genomen: "We hebben Hr-ketels, warmterugwinunits en een zuinige gasinstallatie geplaatst. De besparing zit met name in de isolatiewaarde van de kerk en de nieuwbouw. In de nieuwbouw en in It Aljemint zijn veel installaties in het zicht geplaatst en dat ziet er mooi uit. In het monumentale gedeelte hebben we daar niet voor gekozen. Er is goed nagedacht over de hele constructie en de klimaatinstallaties zijn aangepast op de hoge isolatiewaarde van het pand. En het natuurlijk daglicht in de voormalige Noorderkerk is natuurlijk prachtig. Wat zo'n modulaire lichtstraat met een voorheen donkere ruimte doet is heel bijzonder."

OORSPRONKELIJKE STAAT

De oplevering vond in twee delen plaats. Jos: "Eerst leverden we It Aljemint op in augustus 2015, zodat

onze medewerkers konden verhuizen en het werk kon blijven doorgaan. De uiteindelijke voltooiing van de opdracht was eind april 2016. Het interieur van zowel het Coulonhûs en de later door de Akademy aangekochte oude Noorderkerk hebben de bouwers zoveel mogelijk in de oorspronkelijke staat teruggebracht, vanzelfsprekend passend bij de huidige eisen. Het oude kerkgebouw hebben we bijvoorbeeld compleet in de Eternit leien gezet. Het is toch mooi dat we met nieuwe toepassingen de isolatiewaarde sterk verbeterd hebben, óók die van It Aljemint. De grote, oude ramen hebben we laten zitten, daar plaatsten we voorzetramen voor. En ook aan de akoestiek is in de nieuwbouwplannen aandacht besteed, bijvoorbeeld door het plaatsen van lignatur-vloeren en plafondeilanden. Serene rust is voor zo'n wetenschappelijk instituut natuurlijk van levensbelang. Het mooiste aan dit soort projecten is, dat de samenwerking goed verloopt. Alle partijen hebben de juiste mensen op het project gezet, met de vrijheid om te beslissen. Het is echt een project waar we heel trots op zijn. Zo'n complexe opgave tot een prachtig geheel brengen is iets dat je wel blijft! Nu drie jaar later wordt de kerk door onze wetenschappers als onderzoekswerkplekken gebruikt. In de rijksmonumenten zit de ondersteuning en de overige ondersteunende diensten. De groepen zijn bij elkaar geclusterd en dat werkt in de praktijk goed. Daarnaast is er een centrale kantine in de nieuwbouw aan de Groeneweg. Dat is de centrale ontmoetingsruimte geworden waar mensen elkaar ontmoeten en het werk overlegd wordt." ◀

▶ Toepassing VELUX modulaire lichtstraten in de Fryske Akademy: Een lessenaarsdak 5°, doorvalveilig glas, energiebesparend tweelaags glas met zonwerende coating en acht ventilerende modules voor comfortventilatie. Kijk voor meer informatie op veluxcommercial.nl.

THEMA

Oog voor ontwerpen voor de toekomst

Oog voor ontwerpen voor de toekomst is het thema van deze Schooldomein. Op verschillende manieren besteden we daar aandacht aan. Onder meer in de rubriek Architectuur en verbeelding geven architecten en inrichters mooie voorbeelden daarvan.

Foto's cover

MFA Het Noorderhuis in Noordeloos (pagina 40)

Basisschool De Henricus in Amsterdam (pagina 34)

Fontys Hogeschool ICT in Eindhoven (pagina 32)

Altijd de laatste updates van Schooldomein?

facebook.com/schooldomein

twitter.com/schooldomein

Bestuur en beleid

8 Zoektocht naar betekenisvolle omgevingen

Koninklijke onderscheiding voor Schooldomeins hoofdredacteur Sibö Arbeck.

12 Op weg naar een duurzaam IHP

Debat Ruimte-OK op zoek naar de ontwikkeling van duurzame IHP's.

16 Wat vindt de docent van het gebouw?

VU-studenten doen onderzoek naar de relatie tussen de docent en de werk- en leeromgeving.

Ontwerp en inrichting

22 We want MOR praktijk!

Studenten TU Delft op weg naar de Solar Decathlon Europe 2019 in Hongarije.

24 Het proces naar een gebouw dat past

In IKC Ter Aar staan verbindingen centraal.

27 Architecten van geluk

LIAG ontwerpt al 100 jaar gezonde en toekomstbestendige onderwijsomgevingen.

30 Modulair, flexibel en vooral permanent

Eerste gasloze school in Renkum bijna een feit.

32 Leeromgeving van de toekomst

Onderwijsinstellingen op zoek naar flexibiliteit, efficiency, een eigen identiteit.

34 Geslaagde renovatie met een geweldige akoestiek

Een building study bij basisschool De Henricus in Amsterdam

37 Samen voor het kind, met één sterke pedagogische basis

Vier scholen voor speciaal onderwijs, kinderopvang en jeugdzorg samen in een nieuw Integraal Kind- en Expertisecentrum.

38 IKC De Twijn wordt anders

Een integraal concept voor leren en bewegen.

40 Natuurlijk gebouw voor en door de gebruikers

School, kinderopvang, dorps huis, gymzaal, bibliotheek, opbaar ruimte: MFA Noordeloos bedient het hele leven.

43 Slim nieuw Technova College

Nieuwbouw in alle opzichten toegesneden op de toekomst van het techniekonderwijs.

46 Schuifwanden voor beter onderwijs
Goed voor het onderwijs en heel effectief om tijdelijke uitval van collega's op te vangen.

48 Spelend leren over duurzaamheid
The Gamer: een interactief en energieopwekkend speeltoestel voor de buitenruimte.

49 SPO Utrecht vol energie vooruit
Bestuur van 36 openbare basisscholen bouwt vijf energieneutrale scholen in Utrecht.

50 Goede samenwerking sleutel tot succes!
Deelnemers Kindercampus Joseph in Lisse hebben oog voor elkaars belang.

52 MFA Onderdak is er voor iedereen
Basisschool en dorps huis slaan de handen ineen op bijna het verste puntje van de provincie Zeeland.

55 Een tent in een duinpan
Na drie jaar een eigen ziel voor brede school De Jutter op Vlieland.

58 De droom die uitkwam
Villa Vrolik combineert visie met inrichting.

61 Licht bevordert ontmoeting en interactie
Fryske Akademy compleet getransformeerd, vernieuwd en gerenoveerd.

◉ FACILITAIR EN BEHEER

64 Fraaie nieuwe vleugel voor Leidse instrumentmakers School
Prachtige Allura Colour vloer komt volledig tot zijn recht.

66 Strak interieur past bij tijdloze uitstraling
Rotterdam Business School faciliteert verbinding.

◉ RUBRIEKEN

19 Kort nieuws

19 Onderwijstrends door Jaap de Kruijf

68 De etalage

69 Column van Ad Vos

70 Vooruitblik naar Schooldomein 1

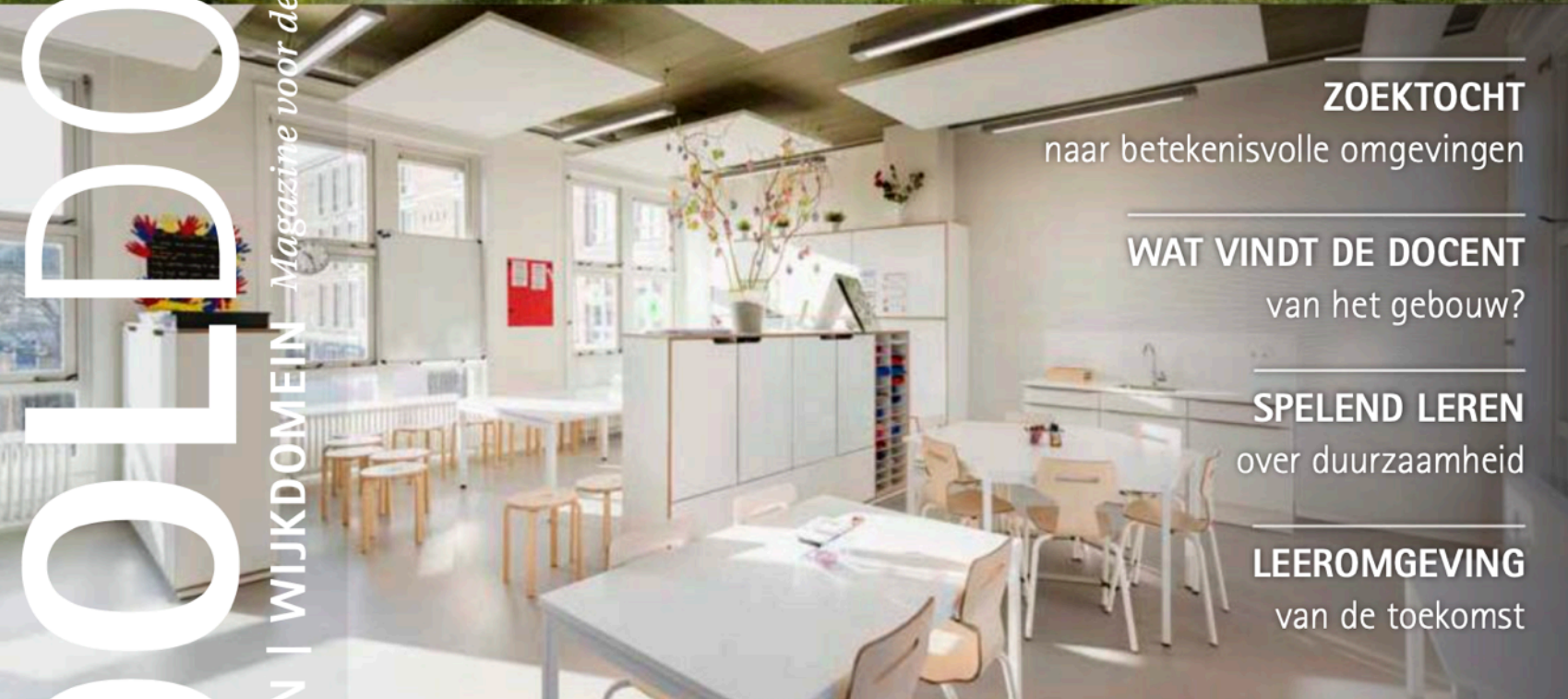

no. 6

jaargang 31
juli 2019

oog voor
ontwerpen voor de toekomst

ZOEKTOCHT

naar betekenisvolle omgevingen

WAT VINDT DE DOCENT

van het gebouw?

SPELEND LEREN

over duurzaamheid

LEEROMGEVING

van de toekomst

